

Radio Ljubljana od 28. X. 1928 do 28. X. 1938

Ljubljanska radijska oddajna postaja je bila zgrajena l. 1928. po navodilih univ. prof. g. ing. Marija Osane. Dobavile so jo nemške tvrdke na račun reparacij. Ministrstvo pošte in telegrafa kot lastnik oddajne postaje jo je po zaslugi bivšega ministra g. ing. Dušana Serneca po pogodbi izročilo ljubljanski Prosvetni zvezi za dobo petnajstih let. Prosvetna zveza je na lastne stroške zgradila studio in ga opremila z vsemi potrebnimi napravami. V ta namen se je pomladi leta 1928. pri Prosvetni zvezi osnoval poseben radijski odsek z nalogo, da oskrbi sredstva za oddajni inventar ter obratno glavnico, ker na to, da bi obratovanje vzdrževali naročniki, še dolgo ni bilo misliti. Da omogoči ljudem čim cenejšo nabavo in popravila sprejemnih aparatov, je odsek

seka Prosvetne zveze, je dajal smernice za sestavo in nadziral izvedbo radijskega sporeda. Iz kroga tega odbora so bili imenovani referenti, ki so vsak v svojem področju imeli nalogo pripraviti in voditi podroben program. Referent za predavanja je bil g. Vinko Zor, glasbeni referent g. dr. Anton Dolinar, časnikarski referent pa g. Ivan Martelanc. Kot dramski in kulturni referent je sodeloval še profesor g. France Koblar, kasneje, leta 1932., pa še profesor g. Niko Kuret kot referent za šolske ure in mladinske oddaje.

Referenti so se pod vodstvom g. Vinka Zora, sedanjega ravnatelja Prosvetne zveze, sestajali tedensko. Na sestankih so obravnavali o tekočem programu po smernicah, ki jih je začrtal izvršni odbor

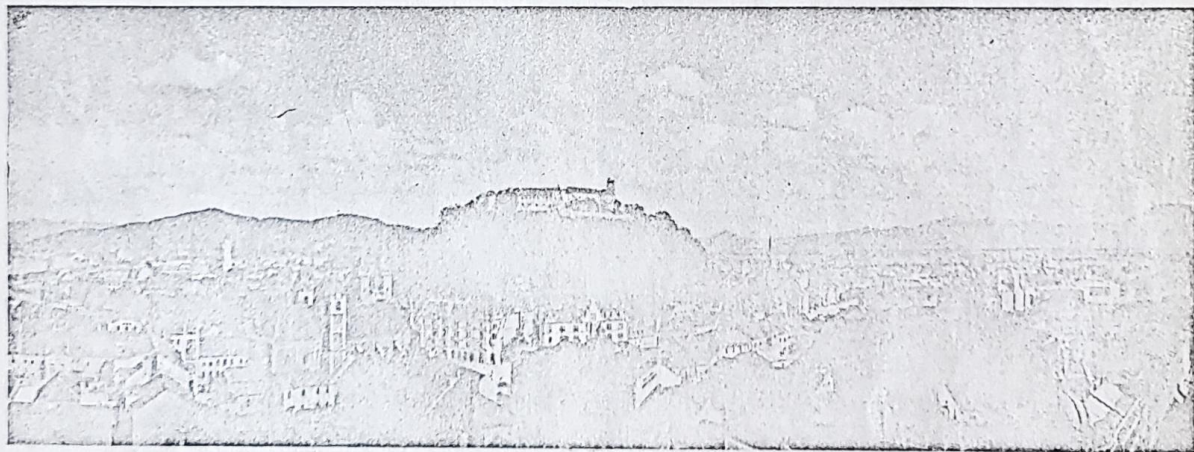

Foto A. šušteršič

Pogled na Ljubljano

osnoval na zadružni podlagi trgovino in delavnico radijskih aparatov. Glavna naloga odseka pa je bila priprava za smotno organizacijo programa.

Postaja je bila kmalu toliko dograjena, da je mogla l. septembra 1928. že začeti s poizkusnimi oddajami. Kot prvi je govoril naš pisatelj Fran S. Finžgar, ter poudaril važnost, da se bosta od zdaj po svetu slišali slovenska beseda in pesem. Slovensna otvoritev pa je bila določena na 28. oktober, na dan desetletnice narodnega osvobođenja izpod avstrijske oblasti.

Postaja je v imenu poštnega ministra in ob navzočnosti predstavnikov oblasti in korporacij otvoril g. Žika Pavlovič. V imenu slovenskega naroda se je zahvalil za novo ustanovo takratni predsednik ljubljanskega oblastnega odbora in sedanji ban države banovine g. dr. Marko Natlačen. Nato je sledil slaynostni koncert Pevske zveze, pri katerem je nastopilo osem sto pevcev in pevk, ki so prihitali od blizu in daleč, da sodelujejo, ko gre slovenska pesem prvič v širni svet.

Gospodarske zadeve postaje je vodil poseben izvršni odbor, ki so ga sestavljali gg. dr. Jakob Mohorič, takratni predsednik Prosvetne zveze ravnatelj B. Remec, ravnatelj Josip Gogala, B. Pleničar, univ. prof. ing. M. Osana in tajnik Prosvetne zveze V. Zor.

Širši programski odbor, ki je deloval v okviru radijskega od-

in širši programski kot neke vrste posvetovalni in kontrolni organ v programskih zadevah.

Kot napovedovalci so se v začetku pri poizkusnih oddajah udeleževali razni gospodje. Ob otvoritvi postaje pa je bil nastavljen redni napovedovalec. Sedanji glavni napovedovalec g. ing. Ivan Pengov je nastopil v novembru leta 1928. in je dolgo opravljal službo sam. V sezoni 1929/30, ko je bil pri vojaki, ga je nadomestil g. Miloš Staré, ki je potem obdržal mesto drugega napovedovalca do nastopa komisariata po razpustu Prosvetne zveze.

Zaradi njenega razpusta je postaja dobila komisariat, ki je prevzel posle in inventar 27. februarja l. 1933. Člani komisariata, imenovani od prometnega ministrstva, ki je v njegov delokrog tedaj spadalo radio, so bili gg. dr. Janko Tavzes, dr. Milan Dular in Josip Ribičič. Kasneje je ministrtvo zamenjalo g. dr. Dularja z g. ing. Antonom Štebijem. Za časa komisariata so prišli v postajo novi programski sodelavci. Izmed njih se je g. Ferdo Delak kot dramski in kulturni referent predvsem trudil z zvočnimi igranji. Od starih sodelavcev so ostali za časa komisariata še gg. dr. Anton Dolinar kot glasbeni referent, napovedovalec ing. Ivan Pengov in tehnični vodja postaje univ. prof. ing. Marij Osana.

22. avgusta 1935. je pošno ministrtvo imenovalo nov komisariat, ki so ga sestavljali gospodje prof. France Koblar, Miloš Staré in ing. Rafael Eržen. Po razveljavi razpustitvenega

odloka je Prosvetna zveza z odlokom poštnega ministrstva št. 100887/35 in z odredbo poštna direkcije št. 499/III. v Ljubljani od 4. januarja 1936. spet prevzela upravljanje radiofonske oddaje postaje.

Bivši začasni odbor, imenovan od istega ministrstva dne 22. avgusta 1935., je predal posle in imovino dne 9. januarja 1936. Prosvetna zveza je istega dne imenovala na svoji seji novo upravo za radiofonsko oddajo postaje v Ljubljani. Uprava, ki jo sestavljajo gg. prof. France Koblar, univ. prof. ing. Marij Osana in odvetniški koncipient Miloš Staré, je v svojem poslovanju povsem avtonomna. Pooblaščen je samostojno voditi tekoče posle ter programski in upravni aparat. Člani nove uprave so si razdelili resore takole: vodstvo uprave in programskega odseka g. prof. France Koblar, tehnično vodstvo g. univ. prof. ing. Marij Osana, ekonomsko administrativno vodstvo pa je prevzel odvetnik g. Miloš Staré.

Na predlog nove uprave so bili imenovani: g. Vinko Zor za referenta za prosvetna predavanja, g. dr. Anton Dolinar za glasbenega referenta in g. prof. Niko Kuret za referenta šolskih, mladinskih in zabavnih oddaj.

na čistost in lepoto jezika. Po nalogu programskega vodstva marajo referenti, napovedovalci in predavatelji skrbeti, da je besedilo poljudno in pisano v lepi slovenščini. V tem oziru prizadevanja postaje niso bila zastoj in je zlasti v zadnjih treh letih zaznamovati viden napredek.

Kar se tiče glasbenega programa, so v začetku posebno glasbeni krogi sprejeli radio z dvomom v srcu. Razvoj pa je pokazal, da je radio najboljši vzgojitelj za glasbo. Zanimanje za koncerte, pevske in instrumentalne, in za opero se je dvignilo ne samo v mestih, ampak tudi po deželi. S prenosil oper in drugih prireditev je ravno radio omogočil, da so bili podeželski prebivalci deležni glasbenih prireditev, ki bi se jih sicer ne mogli udeležiti.

Glasbeni referat vodi že ves čas obstoja postaje z najboljšim uspehom g. dr. Anton Dolinar, ki je zmerom poizkušal dati v našem radiu zadostnega poudarka slovenski glasbi. Zaradi razmeroma majhnega števila domačih del in ker prirastek novih glasbenih tvorb ni v nobenem razmerju s tem, kar se tekom let uporablja, je nujno potrebno, da se program porazdeli na več razdobjih, »da vodilna črta domače glasbe prehitro ne usahne«.

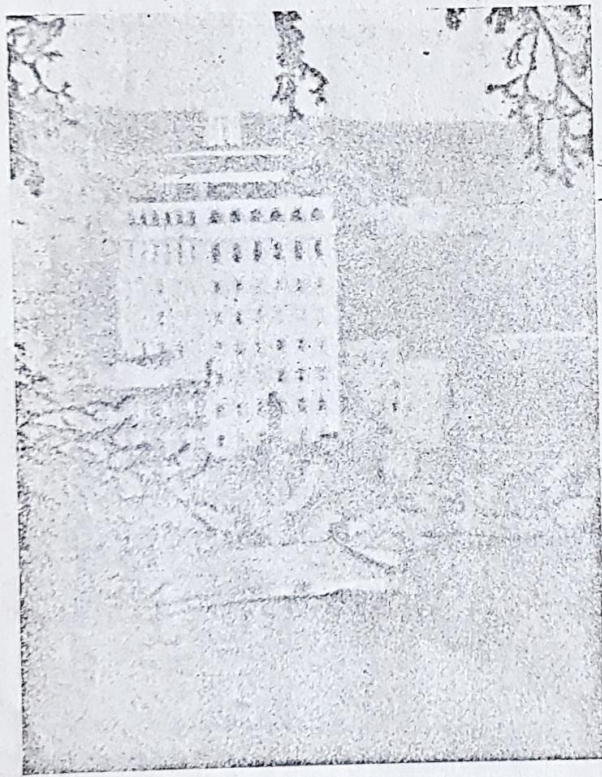

Foto Fran Krašovec

Pogled na nebotačnik in frančiškansko cerkev v Ljubljani

Ze po enem letu obstoja je Radio Ljubljana zaznamoval zadovoljive uspehe v kulturnem smislu. V programu je bilo prvo leto 5 tečajev za tuje jezike: francoščine, nemščine, ruščine, angleščine in esperanta. Tem tečajem je stalno sledila četrtna naročnikov. Prosvetni program je obsegal štiri oddelke, ki so vsi skupaj sestavljali celoto, ki je po načrtu imela značaj ljudske visoke šole. Predavatelji so seznanjali poslušalce z vprašanji s področja šole. Predavatelji so seznanjali poslušalce z vprašanji s področja zdravstva, sporta, o človeku kot duševnem bitju ter o stanovskih zadevah delavcev, kmetijskih gospodarjev in gospodinj. Ze takoj prva leto je postaja uvedla tudi propagandna predavanja za tujski promet.

Pravljice, humoristična predavanja, operetni večeri, šaljivi prizori ter recitacije in dramski nastopi so bili posvečeni pouku in razvedrilo. Radio kot sodobni kulturni glasnik je moral marsikje iskati novih potov, izrazov in oblik. Tako pri zvočni igri ali drami, ki morata biti prirejeni, da dojamu poslušalec celoten razplet brez vsakršnih pripomočkov, ki so sicer preračunani na oči gledalca. V tem oziru ima sedanjji vodja uprave in programskega odseka g. prof. France Koblar največ zasluga, da so bila v radiu vpriporjena vsa pomembnejša dela, ki so uporabna za radijsko izvajanje. Pri vseh besednih prireditvah v radiu se polaga posebna pažnja

Ta načrt je poizkušalo glasbeno vodstvo uresničiti tako, da je tvorbe preteklosti obudilo k življenju; delno jih je pustilo prepisati za svoj arhiv, da jih more zdaj in kasneje ponovno izvajati. Nekatera operna dela, ki ne pridejo več do izvajanja (n. pr. Parmova), je pridobil arhiv postaje v skrajšani obliki fantazij ali potpurijev, da more postaja vsaj tako predstaviti ta dela svojim poslušalcem. Nekoliko — čeprav ne v zaželeni meri — so pomnožili glasbeni arhiv postaje tudi vsakoletni razpisi nagrad za izvorna slovenska glasbena dela.

Postaja pa je oddajala tudi glasbena dela drugih narodov: čisti zastopniki klasične in romantične doba. Nenaklonjena pa tudi ni bila novejši in najnovejši glasbeni delavnosti domačih, kakor tudi tujih skladateljev.

Sedanji notni arhiv postaje, ki ga vzorno vodi g. Ivo Kit, hrani 3117 skladb, večinoma za Radijski orkester. Od teh skladb je 258 slovenskih od 49 avtorjev, 53 hrvaških in srbskih od 22 komponistov, poleg 234 slovanskih del od 61 skladateljev.

Sestavni del glasbenega sporeda in hkratu tudi zelo dobrodošle rešiteljice iz programskega zadreg so — plošče. Postaja v začetku ni imela lastnega arhiva plošč, ampak si jih je za predvajanje izposojala iz zaloge tvrdke Bonač in kasneje tvrdke Rasberger.

Kmalu pa se je pokazalo, da je nujno potrebno osnovati lastno diskoteko, kjer naj bi bile zbrane plošče trajne vrednosti, ker teh po navadi trgovine nimajo v zalogi. Vendar so se mogle plošče načrtno nabavljati — isto velja tudi glede notnega materiala — šele z letom 1931., ko je število naročnikov vsaj delno naraslo.

Na žalost naša radijska postaja v prvih letih ni mogla zabeležiti finančnih uspehov. Za radijsko oddajno postajo je žrtvovala ne samo kulturne sile, ampak tudi vse svoje finančne možnosti, ker so dohodki neprestano zaostajali za izdatki. Da je postaja v takšnem položaju mogla obratovati, gre hvala le izredno idealnemu sodelovanju gotovih krogov, ki so brezplačno sodelovali bodisi kot predavatelji ali pa sotrudniki.

Število naročnikov se je na območju ljubljanske radijske postaje sicer počasi, vendar pa neprestano dvigalo. Tako je n. pr. koncem leta 1928. bilo na tem področju le 3.616 naročnikov, leta 1929. je njih število znašalo 6.105, leta 1930. že 6.813, leta 1931. pa 7.946.

Da bi postaja pridobila čim več novih naročnikov in si s tem zboljšala gmotni položaj, je poizkušala različne načine propagande: prirejala oziroma sodelovala je na raznih razstavah. Leta 1937. je v okviru »Novinarske razstave« postavila na ljubljanskem

Radio Ljubljana je s prenosi glasbenih prireditev, ki so se vršile v Salzburgu, na Dunaju, v Pragi, Varšavi, Berlinu in Parizu, seznanjal naročnike z največjimi svetovnimi deli, katerih se zaradi ogromnih izdatkov, ki jih takšna izvedba zahteva, v naših razmerah ne da izvesti. Prvi prenos v inozemstvo je bil iz Ljubljane dne 14. januarja 1932., ko so prenašale slovensko pesem brezne srednjeevropske postaje in ameriška postaja v Chicagu. Pomemben prenos je bil dalje v marcu 1938. Mladinski zbor »Trboveljski slavček« je pel v studiu Radia Ljubljana, oddaja pa je prenašala 110 ameriških postaj družbe CBS. Oddaja se je umetniško in tehnično nadvse posrečila.

Zaradi delne obrabe naprav in novih zahtev radijske prakse, je uprava izboljševala tehnične naprave. S sodelovanjem KDE (Kranjskih deželnih elektrarn) je leta 1932. dobila oddajna postaja v Domžalah elektriko iz Velenja, kar je ugodno vplivalo na obratovanje. Leta 1935. je uprava preuredila veliki studio, leta 1937. pa mali studio z upoštevanjem izsledkov v tehniki zvočne izolacije.

Ker se je tudi prenovljeni veliki studio izkazal kot neprikladen za orkestralne koncerte, je uprava postaje poizkušala najti drugo primerno dvorano. Ob naklonjenosti »Glasbene Matice« se ji je posrečilo dobiti v najem »Malo filharmonično dvorano«, od koder

Foto Fran Krašovec

Ljubljanska stolnica s Kamniškimi planinami v ozadju

velesejmu začasen studio, da so obiskovalci mogli videti izvajanje in oddajo radijskega sporeda. Hkratu je dobil vsak obiskovalec brošuro s podatki o delu in nalogah postaje. Dolgo vrsto let je delila postaja novim naročnikom brezplačne detektorske aparate, če so se obvezali, da bodo ostali naročniki nepretrgoma najmanj eno leto. Zanimarjala pa tudi ni propagande v domačih revijah in časopisih.

Postaja je bila v stalnem stiku s svojimi poslušalci, ki so ji v svojih dopisih sporočali, katere točke programa so jim najbolj všeč. V okviru možnosti je rada ustregla njihovim upravičenim željam. Nabrane izkušnje so pokazale, da je potrebno uvesti nekatere novosti. Tako je v sezoni 1931/32 postaja uvedla šolski radio ob sodelovanju UJU (Udruženje jugoslovanskih učiteljev), ki se vrši zdaj ob torkih in petkih. Isto leto je prišla na spored tudi stalna kmetijska ura, ki jo je organiziral in jo še zdaj vodi v splošno zadovoljstvo postaje in poslušalcev poseben odsek pri kmetijskem oddelku kralj. banske uprave. Kmetovalcem predavajo v tej uri priznani kmetijski strokovnjaki, hkratu pa jih informirajo o cenah agrarnih pridelkov. Na drugi strani pa je izkušnja pokazala, da se jezikovni pouk po radu ne obnese; zato je od osmih jezikovnih tečajev, ki so bili v sporedu v sezoni 1929/30, ostala samo francoščina, poleg pouka slovenščine, ki je bil kaaneje uveden.

se od marca letošnjega leta vršijo prenosi koncertov radijskega orkestra v največje zadovoljstvo vseh naročnikov.

Ker se je finska postaja Viipuri neprestano pritoževala na skupščinah UIR, da jo moti Radio Ljubljana, je uprava po navstih tehničnega kontrolnega središča UIR v Bruxellesu in z dovoljenjem poštne ministristva sklenila zgraditi avtomatsko frekvenčno krmarenje za stabilizacijo valovne dolžine s pomočjo kristal. Izvedba te remodernizacije, ki se bliža že koncu, se bo izvršila samo z domačimi močmi in z domačim materialom.

Glavna skrb naše radijske postaje je, da bi izposlovala na mednarodnih mestih čimprejšejo zgraditev relejne postaje v Mariboru. Maribor z okolico in Prekmurje so zaradi mrtvega pasu — za kar je iskati vzroka v fizikalnih pojavih — čisto odrezani od Ljubljane, tako da je ves program našega radia v večernih urah za ta del čisto izgubljen. Prebivalci tega območja so izpostavljeni moralni in politični propagandi sosednih nemških in madžarskih postaj. Uprava Radia Ljubljane se je že ponovno obrnila na vse činitelje ter jih opozorila na škodo, ki jo zaradi tega stanja trpi naš narod in državni ugled.

Radu Ljubljani želimo ob njegovi prvi desetletnici obstoja mnogo uspehov, ki naj koristijo v čim večji meri vsem panogam našega javnega življenja!

ščenje svoji žalitvi in stari ga ganjen objame. V tem se pojavi Vendulka z Martino. Ko vidi prizor in ugane položaj, se ji raztali srce in se zopet ogreje v vročo ljubezen do drugega. Na tiho se je bila že odrekla svoji obljubi in vneto stopi sedaj k Luke-

žu, hoteč ga poljubiti. Toda glej — Lukeš se poljuba brani; najbrž mu je prijatelj Tomeš vse preveč izprašal vest in ga poučil, kako ni prav izsiljevati poljubov od Vendulke pred poroko. — Vse obstrmi — se bo mar komedija ponovila znova v zasukani

smeri? O, ne! prevročekrven je vdovec Lukeš, da bi se dolgo vzdržal ponujenega mu poljuba. Z vsjo ljuheznijo privije k sebi mlado zaročenko in vroč poljub je dober znanilec srečne bodočnosti v složnem zakonu.

Statistični podatki za leto 1934, 1935, 1936, 1937, 1938.

STATISTIČNI PODATKI ZA LETO 1934.

Operna glasba	32 ur	1.3%
Operetna glasba	40 »	1.5%
Resna glasba	223 »	8.5%
Lahka glasba	265 »	10.0%
Narodna glasba	61 »	2.3%
Plesna glasba	45 »	1.7%
Drame	30 »	1.1%
Komedije	4 »	0.3%
Recitacije in proza	4 »	0.3%
Poučna predavanja	280 »	10.3%
Kmetijske ure	19 »	0.7%
Socialna predavanja	122 »	4.5%
Nacionalne ure	50 »	1.7%
Tuji jeziki	16 »	0.6%
Brzo in trgov. vesti	70 »	2.5%
Časopisne vesti	90 »	3.5%
Služba božja	42 »	1.5%
Specialni prenosi in aktualnosti	473 »	18.0%
Otroške ure	23 »	18.0%
Ženske ure	16 »	0.6%
Telovadba	30 »	1.1%
Šolske ure	63 »	2.5%
Meteorološke vesti	75 »	3.0%
Gramofonske plošče in tonfilmi	572 »	21.5%

Skupaj 2.645 ur 100%

STATISTIČNI PODATKI ZA LETO 1936.

Operna glasba	41 ur	2.0%
Operetna glasba	3 »	0.1%
Resna glasba	239 »	8.0%
Lahka glasba	314 »	10.2%
Narodna glasba	180 »	6.3%
Plesna glasba	120 »	4.6%
Drame	27 »	0.8%
Komedije	17 »	0.5%
Recitacije in proza	8 »	0.2%
Poučna predavanja	222 »	7.3%
Kmetijske ure	21 »	0.7%
Socialna predavanja	210 »	6.8%
Nacionalne ure	115 »	3.4%
Tuji jeziki	3 »	0.1%
Borza in trg. vesti	40 »	1.2%
Časopisne vesti	140 »	4.1%
Služba božja	62 »	1.8%
Specialni prenosi in aktualnosti	268 »	7.9%
Otroške ure	43 »	1.3%
Ženske ure	28 »	1.0%
Telovadba	21 »	0.7%
Šolske ure	58 »	1.7%
Meteorološke vesti	41 »	1.2%
Gramofonske plošče in tonfilmi	690 »	28.1%

Skupaj 2.911 ur 100%

STATISTIČNI PODATKI ZA LETO 1938.

Operna glasba	55 ur	2.6%
Operetna glasba	15 »	0.7%
Resna glasba	140 »	6.6%
Lahka glasba	300 »	14.1%
Narodna glasba	180 »	8.5%
Plesna glasba	90 »	4.2%
Drame	35 »	1.6%
Komedije	45 »	2.1%
Recitacije in proza	6 »	0.3%
Poučna predavanja	90 »	4.2%
Kmetijske ure	20 »	0.9%
Socialna predavanja	74 »	3.4%
Nacionalne ure	86 »	4.0%
Tuji jeziki	6 »	0.3%
Borza in trg. vesti	40 »	1.9%
Časopisne vesti	100 »	4.7%
Služba božja	38 »	1.8%
Specialni prenosi in aktualnosti	158 »	7.4%
Otroške ure	31 »	1.5%
Ženske ure	13 »	0.6%
Šolske ure	43 »	2.0%
Meteorološke vesti	30 »	1.4%
Gramofonske plošče in tonfilmi	540 »	25.2%

Skupaj 2.135 ur 100%

STATISTIČNI PODATKI ZA LETO 1935.

Operna glasba	37 ur	1.2%
Operetna glasba	8 »	0.3%
Resna glasba	209 »	7.0%
Lahka glasba	299 »	10.0%
Narodna glasba	134 »	4.5%
Plesna glasba	104 »	3.5%
Drame	38 »	1.2%
Komedije	8 »	0.3%
Recitacije in proza	7 »	0.2%
Poučna predavanja	250 »	8.3%
Kmetijske ure	20 »	0.7%
Socialna predavanja	206 »	6.8%
Nacionalne ure	120 »	4.0%
Tuji jeziki	8 »	0.3%
Borza in trg. vesti	60 »	2.0%
Časopisne vesti	132 »	4.4%
Služba božja	51 »	1.7%
Specialni prenosi in aktualnosti	441 »	14.6%
Otroške ure	34 »	1.1%
Ženske ure	18 »	0.6%
Telovadba	7 »	0.2%
Šolske ure	65 »	2.1%
Meteorološke vesti	77 »	2.5%
Gramofonske plošče in tonfilmi	677 »	22.5%

Skupaj 3.010 ur 100%

STATISTIČNI PODATKI ZA LETO 1937.

Operna glasba	49 ur	1.7%
Operetna glasba	8 »	0.3%
Resna glasba	250 »	8.8%
Lahka glasba	380 »	13.3%
Narodna glasba	210 »	7.2%
Plesna glasba	120 »	4.2%
Drame	49 »	1.7%
Komedije	30 »	1.1%
Recitacije in proza	6 »	0.2%
Poučna predavanja	163 »	5.8%
Kmetijske ure	27 »	0.9%
Socialna predavanja	68 »	2.4%
Nacionalne ure	112 »	3.9%
Tuji jeziki	16 »	0.5%
Borza in trg. vesti	38 »	1.3%
Časopisne vesti	145 »	5.2%
Služba božja	65 »	2.3%
Specialni prenosi in aktualnosti	222 »	7.8%
Otroške ure	34 »	1.2%
Ženske ure	18 »	0.6%
Telovadba	10 »	0.4%
Šolske ure	57 »	2.0%
Meteorološke vesti	40 »	1.4%
Gramofonske plošče in tonfilmi	739 »	25.8%

Skupaj 2.856 ur 100%

